

„Всеки вторник сутрин”

Понякога в речта ни настъпва колебание, когато включваме в нея съчетания като *вторник сутрин* или *петък вечер*. Затруднението идва от там, че в тях на едно място са събрани едно съществително от мъжки и едно съществително от женски род. Заради това, когато пред такова съчетание трябва се употреби като определение друга дума, която да се съгласува с него, българинът се колебае дали да го използва във формата за мъжки или за женски род. Така настъпва двоумение дали да се каже и напише „всеки вторник сутрин” или „всяка вторник сутрин”, а това означава, дали *всеки* да бъде съгласувано с *вторник* или със *сутрин*.

Трябва да си признаем, че досега на този въпрос не е обръщано специално внимание и заради това масовата ни речева практика е много шарена в това отношение.

Прави впечатление обаче, че когато думата *сутрин* в съчетанието е употребена членувана, няма никакво колебание. Тогава естествено съгласуването става с първата дума и така е правилно да се каже и напише *всеки вторник сутринта*. Между другото, в този случай членуването съществително изпълнява ролята на обстоятелствено пояснение в изречението и напомня като поведение наречие. Заради това в самото съчетание логическото ударение пада върху съставката *вторник* - важно е, че нещо става или ще стане във вторник, а допълнително се обяснява в коя част от този ден. Това означава, че е естествено съгласуването по род да стане тъкмо с думата вторник.

За доказателство ще посоча, че когато на второ място се използва съществителното *обед* – *всяка сряда по обед*, вече е необходимо да се използва и предлог и така действително се достига до създаването на съчетание с функцията на обстоятелствено пояснение. Същото важи и за съчетания като *всеки петък през нощта*.

Когато обаче втората съставка в съчетанието *вторник сутрин* не е членувана, тогава именно тя дърпа върху себе си логическото ударение. Това значи, че по-важно е, че нещо ще стане или става сутринта, а допълнително се обяснява коя сутрин от седмицата е избрана. Всичко това означава, че съгласуването трябва да стане точно с думата **сутрин**. Поради тази причина вярното съгласуване по род в случая би трябвало да бъде *всяка вторник сутрин*. В този случай съставката *вторник* играе ролята на приложение и дори би могла да бъде заместена със съответното производно прилагателно – *всяка вторнишка сутрин*, колкото и странно да звучи подобно съчетание заради особената форма на образуването прилагателно.

Същото става и при съчетания като *петък вечер*. И в този случай, от една страна, е правилно да се достигне до съгласуването *всеки петък вечерта*, а от друга – до всяка петък вечер, тоест всяка петъчна вечер.

Изборът на формата от мъжки род *всеки* във „всеки вторник сутрин” или „всеки петък вечер” може да се обясни само с факта, че думите *вторник* или *петък* се намират непосредствено до определението и така влияят с граматическата си характеристика при избора на неговия род. Логиката изисква обаче да не се съобразяваме с пространствената близост, а преди всичко със смисъла, който желаем да вложим в използваното съчетание.